

národní
úložiště
šedé
literatury

Zapojení ČR do systému obrany proti balistickým raketám (ústavněprávní aspekty)

Kavěna, Martin; Syllová, Jindřiška
2007

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-151561>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 19.07.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní [nusl.cz](http://www.nusl.cz) .

ZAPOJENÍ ČR DO SYSTÉMU OBRANY PROTI BALISTICKÝM RAKETÁM (ÚSTAVNĚPRÁVNÍ ASPEKTY)

JUDr. Jindřiška Syllová, CSc.
Martin Kavěna, LL.B., B.C.L.

Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny
Parlamentní institut

Obsah:

CHARAKTER JEDNOTLIVÝCH ÚKONŮ.....	2
1. PŘIJETÍ DOHODY (SMLOUVY) O PROTIRAKETOVÉ OBRANĚ	2
2. ÚSTAVNÍ PŘÍPUSTNOST PŘIJETÍ ROZHODNUTÍ PROSTŘEDNICTVÍM REFERENDA.....	4
3. JE UMÍSTĚNÍ SYSTÉMU OBRANY PROTI BALISTICKÝM RAKETÁM „ÚČASTÍ ČR V OBRANNÉM SYSTÉMU“ VE SMYSLU ČL. 43 ODS. 2 ÚSTAVY?	5
4. ROZHODNUTÍ PARLAMENTU O UMÍSTĚNÍ SYSTÉMU OBRANY PROTI BALISTICKÝM RAKETÁM.....	7
5. PODMÍNKY VLASTNÍHO POBYTU PŘÍSLUŠNÍKŮ OZBROJENÝCH SIL	8
6. POŘADÍ JEDNOTLIVÝCH ÚKONŮ	9
PŘÍLOHY SOUVISEJÍCÍ S TÉMATEM SYSTÉMU PROTIRAKETOVÉ OBRANY:	11
PŘÍLOHA Č. 1 - ZÁKON USA O NÁRODNÍ RAKETOVÉ OBRANĚ Z R. 1999	12
PŘÍLOHA Č. 2 - PŘÍKLADY JURISDIKCE STÁTŮ V TRESTNÍCH VĚCECH PŘÍSLUŠNÍKŮ CIZÍCH OZBROJENÝCH SIL..	13

Zapojení České republiky do systému obrany proti balistickým raketám je z ústavněprávního hlediska komplikovanou záležitostí, skládající se z několika rozdílných právních úkonů.

Charakter jednotlivých úkonů

1. Přijetí dohody (smlouvy) o protiraketové obraně

Dohoda o protiraketové obraně je (podle Informačního materiálu MZV ČR z října 2006) dvoustrannou mezinárodní smlouvou. Ústava rozděluje mezinárodní smlouvy uzavírané Českou republikou do několika typů. První z nich upravuje nepřímo čl. 11 Ústavy, podle kterého státní hranice mohou být měněny jen ústavním zákonem. Mezinárodní smlouva měnící státní hranice tak musí být schválena ústavním zákonem. Druhým typem jsou smlouvy, kterými mohou být některé pravomoci ČR přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci, tyto smlouvy se schvalují ústavní většinou nebo referendem podle čl. 10a Ústavy. Třetím typem jsou pak smlouvy vyjmenované v čl. 49 Ústavy, pokud nejsou druhým typem. Tyto smlouvy se schvalují oběma komorami běžnou většinou. Ostatní mezinárodní smlouvy nevyžadují souhlasu Parlamentu.

Mezinárodní (dvoustranná) smlouva o systému obrany proti balistickým raketám spadá podle tohoto členění do třetího typu mezinárodních smluv. Žádné ustanovení Ústavy nevylučuje přijetí smlouvy o systému obrany, ani žádné ustanovení Ústavy neobsahuje taxativní výčet oblastí nebo předmětů, jichž se mohou mezinárodní smlouvy podle čl. 49 výhradně týkat. Čl. 49 Ústavy je určen pouze k tomu, aby ze všech myslitelných předmětů, jichž se mezinárodní smlouvy mohou týkat, vyčlenil ty, které podléhají souhlasu Parlamentu. Toto vyčlenění je tak obecné, že zahrnuje neomezeně širokou škálu mezinárodních smluv. Žádným způsobem nejsou z čl. 49 vyloučeny smlouvy vojenského ani obranného charakteru, a to ani mnohostranné, ani smlouvy dvoustranné. Všechny tyto smlouvy spadají pod „*jiné politické*“ smlouvy, uvedené v čl. 49 písm. b).

Podle čl. 49 (v jeho bývalém znění, které se v podstatě svou koncepcí neodlišovalo od znění současného) ostatně byla přijata i dohoda o přístupu ČR k Severoatlantické smlouvě, a to jako smlouva politická.

K ratifikaci smluv podle čl. 49 musí Parlament vyslovit souhlas, a to běžnou většinou v obou komorách Parlamentu podle čl. 39 odst. 2 Ústavy.

Podle čl. 1 odst. 2 Ústavy Česká republika „*dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva*“. V této souvislosti se jedná zejména o Chartu OSN, která výslovně připouští přirozené právo „na individuální nebo kolektivní sebeobranu“ (čl. 51). Smluvní závazky, které má Česká republika vůči NATO a EU, žádným způsobem nezakazují případné přijetí dvoustranné dohody, pokud budou dodrženy závazky loajality, stanovené v obou jmenovaných smlouvách. Závazek loajality je ve smlouvách o EU stanoven v čl. 11 SEU odst. 2: „*Členské státy aktivně a bezvýhradně podporují zahraniční a bezpečnostní politiku Unie v duchu loajality a vzájemné solidarity. Členské státy spolupracují na rozšiřování a rozvoji své vzájemné politické solidarity. Zdrží se jakéhokoli jednání, které je v rozporu se zájmy Unie nebo může snižovat účinnost jejího působení jako soudržné síly v mezinárodních vztazích.*“

Podobně Severoatlantická smlouva stanoví v čl.8, že „*každá ze stran prohlašuje, že žádný z mezinárodních závazků v současné době platných ve vztazích mezi ní a kteroukoli jinou stranou nebo kterýmkoli třetím státem není v rozporu s ustanoveními této smlouvy, a zavazuje se nepřijmout žádný mezinárodní závazek, který by byl s touto smlouvou v rozporu.*

Česká republika je v zahraniční i obranné politice suverénním státem. Tento stát je povinen řešit své obranné záležitosti sám nebo ve spolupráci s jinými státy tak, aby neohrozil a podporoval své spojence. Čl. 3 smlouvy NATO stanoví kromě jiného, že „v zájmu účinnějšího dosahování cílů této smlouvy budou strany, **individuálně i společně, průběžnou a účinnou svépomocí a vzájemnou pomocí udržovat a rozvíjet svou individuální a kolektivní schopnost odolat ozbrojenému útoku.**“⁴⁾ Systém protiraketové obrany by se mohl stát nástrojem pro zvýšení schopnosti „odolat ozbrojenému útoku“ podle tohoto článku nejen pro Českou republiku, ale i pro širší oblast.

2. Ústavní přípustnost přijetí rozhodnutí prostřednictvím referenda

Ustanovení čl. 2 odst. 2 Ústavy předpokládá, že **ústavní** zákon upraví, „kdy“ je možno rozhodnout prostřednictvím přímé demokracie. To znamená, že formou ústavního zákona musí být upraven předmět rozhodovacího referenda. Předmětem referenda se rozumí, v jakém případě je možno (nebo nutno – pokud jde o referendum obligatorní) referendum vyhlásit. Ústava neříká, jak obecným či konkrétním způsobem musí být předmět referenda upraven. Zároveň není upraven ani typ referenda. Může tedy jít o jednorázové referendum, nebo o obecnou úpravu podmínek referenda, může jít o referendum obligatorní i fakultativní, schvalovací či potvrzovací. Sám ústavní zákon přitom nemusí stanovit, kdo referendum vyhlašuje, za jakých dalších podmínek se bude konat, ani další podrobnosti. To může stanovit obyčejný zákon, který ústavní zákon provádí.

Potenciální předmět referenda není prozatím žádným způsobem omezen – může jít o výkon moci výkonné (resp. určitého rozhodnutí, které jinak patří do moci výkonné) i moci zákonodárné včetně změny nebo přijetí ústavy. Výkon moci soudní je z vlastní podstaty z přímé demokracie vyloučen.

Z toho vyplývá, že z ústavněprávního hlediska se referendum může týkat přijetí předběžného rozhodnutí o tom, že Česká republika (její orgány) může uzavřít dohodu (smlouvu) o protiraketové obraně. Jednalo by se o referendum, které by v případě kladného výsledku umožnilo vyslovit souhlas k ratifikaci smlouvy, v případě záporného výsledku by zamezilo vyslovit tento souhlas (podrobnosti by záležely na přesné formulaci ústavního zákona o referendu).

Práce slouží výhradně pro poslance a senátory Parlamentu České republiky. Zveřejňování je možné jen se souhlasem Parlamentního institutu a autora.

Rovněž by referendem mohl být přímo vysloven souhlas k ratifikaci smlouvy o protiraketové obraně. Ústavní zákon o referendu by v tomto případě musel stanovit, zda by poté (nebo předtím) bylo nutno ještě vyslovit souhlas s touto smlouvou v obou komorách Parlamentu podle čl. 10 Ústavy či nikoliv.

Rovněž se referendum může týkat rozhodnutí o umístění ozbrojených sil nebo vojenských zařízení na území ČR, referendum by se mohlo konat jak před uzavřením mezinárodní smlouvy, tak po jejím uzavření a dokonce i poté, kdy byl vysloven souhlas Parlamentu k ratifikaci smlouvy (ale před její ratifikací). Návrh ústavního zákona o referendu a umístění prvků zařízení protiraketové obrany Spojených států amerických na území ČR tisk PS č. 147 by byl tímto typem referenda.

Nakonec je nutno podotknout i to, že referendum může mít nejen rozhodovací, ale i **poradní** charakter. Všechny výše zmíněné podoby referenda by mohly být koncipovány jako poradní.

3. Je umístění systému obrany proti balistickým raketám „účastí ČR v obranném systému“ ve smyslu čl. 43 odst. 2 Ústavy?

Je třeba rozhodnout, zda má být pro přijímání rozhodnutí o umístění systému obrany proti balistickým raketám aplikován čl. 43 odst. 2 Ústavy stanovící, že Parlament rozhoduje o účasti ČR v obranném systému (komory rozhodují kvalifikovanou nadpoloviční většinou všech). Uvedené ustanovení Ústavy bylo přijato v situaci, kdy se Česká republika zapojovala svými ozbrojenými silami do určitého uceleného obranného systému, který měl být složen z ozbrojených sil různých států. Ustanovení nebylo původně určeno k tomu, aby Česká republika poskytla určitému obrannému systému své území a jiné státy poskytly jiné prostředky (zbraně, materiální prostředky a ozb. síly). Formulace ustanovení však hovoří pouze o „účasti České republiky v obranném systému“. Účastí v obranném systému se rozumí i zapojení České republiky prostřednictvím poskytnutí území a personálu pro takový integrovaný obranný systém.

Čl. 43 odst. 2 však uvádí, že Parlament rozhoduje o účasti v takovém obranném systému jen tehdy, pokud jde o obranný systém mezinárodní organizace¹, jíž je Česká republika členem. Při použití gramatického výkladu ustanovení by se na tomto místě dalo uzavřít, že vzhledem k tomu, že systém protiraketové obrany bude vytvářen prozatím mimo NATO nebo jakoukoliv jinou mezinárodní organizaci, že jde o systém založený jen na dvoustranné smlouvě, není možné aplikovat čl. 43 odst. 2 a Parlament se o účasti v tomto systému nemůže způsobem podle čl. 43 odst. 2 usnést.

Proti tomuto vysvětlení by bylo možno argumentovat tak, že když je třeba souhlasu Parlamentu k účasti na obranném systému mezinárodní organizace, tím spíše by mělo být takového souhlasu třeba pro účast v obranném systému vytvářeném prostřednictvím dvoustranné smlouvy. Je však třeba se ptát, za jakým účelem bylo ustanovení čl. 43 odst. 2 do Ústavy včleněno. Podle důvodové zprávy k úst. zákonu č. 300/2000 Sb., ustanovení čl. 43 odst. 2 upravuje „v obecné poloze rozhodovací pravomoc Parlamentu týkající se zapojení České republiky do obranných systémů podle rozhodnutí mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem, se zřetelem k nutnosti plnit konkrétní závazky vyplývající z členství České republiky v Organizaci Severoatlantické smlouvy.“ Z toho se dá vyvodit, že ustanovení mělo zajistit, aby Parlament participoval na rozhodování o vytváření obranných systémů, jehož by se jinak neúčastnil proto, že je toto rozhodování v pravomoci mezinárodní organizace, resp. vlády rozhodující za Českou republiku v mezinárodní organizaci. Jde tedy o pravomoc, která má nahradit původní pravomoc Parlamentu v okamžiku, kdy už byla mezinárodní smlouva uzavřena a mezinárodní organizace běžně funguje. Jde tedy ve své podstatě o parlamentní souhlas s rozhodnutím orgánu mezinárodní organizace (který musí být udělen v okamžiku předcházejícím tomuto rozhodnutí).

V případě systému obrany proti balistickým raketám nejde o rozhodnutí mezinárodní organizace, které by jinak činila tato organizace, potažmo v jejím rámci vláda ČR. Pokud se se souhlasem Parlamentu uzavírá původní dvoustranná² smlouva o protiraketové obraně, není třeba, aby Parlament rozhodoval ještě o účasti v systému, který je přímo předmětem této smlouvy. Z toho vyplývá, že ustanovení čl. 43 odst. 2 se na vytváření systému obrany proti

¹ Uvedená pravomoc podle důvodové zprávy k ústavnímu zákonu č. 300/2000 Sb. aktuálně souvisela se zapojením České republiky do Evropského integrovaného systému protivzdušné obrany NATO.

² Nezáleží přitom na tom, zda půjde o dvoustrannou nebo třístrannou nebo vícestrannou smlouvu, dokonce by ani nevadilo, kdyby byla touto smlouvou vytvářena nová mezinárodní organizace. Čl. 43 odst. 2 se uplatní až poté, kdy už je mezinárodní organizace vytvořena, ČR je už jejím členem a poté se teprve rozhoduje o účasti ČR v obranných systémech této organizace.

balistickým raketám, tak jak je popsán v Informačním materiálu MZV ČR z října 2006, nevztahuje.

4. Rozhodnutí Parlamentu o umístění systému obrany proti balistickým raketám

Další otázkou je, jakým způsobem se bude rozhodovat o pobytu části ozbrojených sil USA na území České republiky.

Z čl. 43 odst. 3 písm. b) Ústavy je možno vyčíst, že „**pobytem**“ ozbrojených sil jiných států na území České republiky se rozumí služební umístění specifikované součástí ozbrojených sil cizího státu nebo cizích států na území České republiky. Souhlas s pobytem cizích ozbrojených sil přijímají komory obvykle tehdy, pokud jsou známy údaje o počtu a výzbroji vojáků, kteří budou pobývat na území České republiky, doba jejich pobytu a účel pobytu.

K pojmu „**pobyť**“ je možno také citovat důvodovou zprávu k současnému znění čl. 34 Ústavy (k návrhu úst. zák. č. 300/2000 Sb.): *„Parlament vyslovuje souhlas (...) s pobytem ozbrojených sil jiných států na území České republiky. Za pobyt se nepovažuje průjezd nebo přelet státního území ozbrojenými silami jiných států, proto je tato záležitost navrhována v odstavci 5 do rozhodovací působnosti vlády. Za vysílání a pobyt se nepovažuje např. studium vojáků, různé stáže, činnost pozorovatelů v rámci mezinárodních organizací, působení jednotlivých vojáků v orgánech mezinárodních organizací mimo území České republiky i na jejím území, vojenské doprovody oficiálních státních delegací. Ozbrojenými silami ve smyslu rozhodovací pravomoci ústavních orgánů se rozumí vojenské útvary, **vojenská zařízení** a vojenské záchranné útvary definované v § 2 odst. 2, 3 a 4 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky. Jsou to samostatné součásti ozbrojených sil s vlastním názvem, číselným označením a velením.“* Důvodové zprávy slouží kromě jiného i k výkladu ustanovení právního předpisu. Je možno konstatovat, že novela čl. 43 Ústavy a její důvodová zpráva vykládají pojem „pobyt ozbrojených sil“ (ať se jedná o pobyt našich ozbrojených sil v cizině nebo pobyt cizích ozbrojených sil u nás) podle pojmů, které užívají právní předpisy České republiky. I když jsou jmenovaná ustanovení § 2 odst. 2, 3 a 4 zákona č. 219/1999 Sb. poněkud nejasná, zdá se, že ozbrojenými silami se rozumí kromě vojáků (přesněji řečeno jejich útvarů) i jejich výzbroj a vojenská zařízení. Pobytem ozbrojených sil jiných států na

území ČR by se pak rozumělo i umístění vojenských zařízení jiného státu na území České republiky³.

Z toho vyplývá, že k tomu, aby bylo vojenské zařízení USA umístěno na území ČR, je třeba „souhlasu s pobyt“ i tehdy, pokud by snad zařízení nebylo doprovázeno vojenským personálem (což je však nepravděpodobné).

Žádné ustanovení Ústavy nebrání umístění jakéhokoliv vojenského zařízení ani pobytu jakýchkoli cizích jednotek. Je však nutno dodržet mezinárodní závazky, uvedené výše.

O tom, kolik příslušníků ozbrojených sil USA, jaké útvary s jakými zbraněmi budou u nás mít konkrétní pobyt, je nutno rozhodnout v obou komorách Parlamentu podle čl. 43 odst. 3 písm. b).

Souhlas s „pobytem“ musí udělit obě komory, usnášejí se o něm většinou stanovenou v čl. 39 odst. 3 (nadpoloviční většina všech poslanců a nadpoloviční většina všech senátorů). Souhlasem se rozumí usnesení obou komor o tom, že předem souhlasí s „pobytem“ cizích ozbrojených sil. Souhlas komor musí obsahovat shodný projev vůle obou komor⁴ a je udělen v okamžiku, kdy přijala usnesení druhá z komor Parlamentu. Pokud je souhlas udělen, je vláda oprávněna provést opatření spojená s „pobytem“ ozbrojených sil. Souhlas Parlamentu vládu nezavazuje k tomu, aby „pobyt“ ozbrojených sil (včetně umístění vojenského zařízení) jiných států skutečně zajistila.

5. Podmínky vlastního pobytu příslušníků ozbrojených sil

Podmínky vlastního pobytu příslušníků ozbrojených sil cizího státu nestanoví usnesení Parlamentu, ale zákon. Tento zákon upravuje obecně režim, za kterého příslušníci cizích ozbrojených sil na území ČR pobývají. Takovým zákonem je zákon č. 310/1999 Sb., o pobytu ozbrojených sil jiných států na území České republiky⁵.

³ Mezinárodní právo veřejné poskytuje širokou definici ozbrojených sil v ženevských úmluvách z roku 1949 (Viz. Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 15. prosince 1954 o Ženevských úmluvách ze dne 12. srpna 1949 na ochranu obětí války, publikovaná pod č. 65/1954 Sb.) *Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli*, *Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři* i *Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci* stanoví, že kromě „příslušníků ozbrojených sil některé strany v konfliktu“ se úmluvy vztahují i na „osoby, které doprovázejí ozbrojené síly, nejsou však přímo jejich součástí, jako civilní členové posádek vojenských letounů, váleční dopisovatelé, dodavatelé, členové pracovních jednotek a služeb, mající na starosti péči o blaho vojenských osob, pod podmínkou, že k tomu dostali povolení od ozbrojených sil, které doprovázejí“. Tyto osoby se nepovažují za civilisty podle čl. 4 *Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války*.

⁴ Shodný, přesněji řečeno souhlasný projev vůle nemusí být vyjádřen totožnými slovy.

⁵ Zvláštním případem schvalování pobytu ozbrojených sil cizího státu byl zákon č. 482/2002 Sb., o posílení ochrany vzdušného prostoru České republiky v době konání summitu Organizace Severoatlantické smlouvy v Praze. Tento zákon zcela v rozporu s ustanovením čl. 43 Ústavy stanovil sám počet příslušníků ozbrojených sil USA a dobu, kdy smí na území ČR operovat, což má být správně podle čl. 43 odst. 3 písm. b) předmětem návrhu

Podmínky pobytu stanovené zákonem jsou přitom předem dohodnuty prostřednictvím mezinárodních smluv, kterými jsou v současnosti v materiálu citovaná SOFA a rovněž například Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Spolkové republiky Německo o přechodném pobytu příslušníků ozbrojených sil České republiky a ozbrojených sil Spolkové republiky Německo na území druhého státu, vyhl. pod č. 93/2004 Sb.m.s. Jde opět o smlouvy podle čl. 49 Ústavy /tedy tzv. prezidentské smlouvy, které splňují čl. 49 písm. a), a písm. e)/, k jejichž ratifikaci musí vyslovit souhlas obě komory Parlamentu.

Dohody o statusu ozbrojených sil obvykle stanoví kromě jiného pravidla týkající se jurisdikce v trestních věcech – tj. stanoví určitý okruh výjimek ze standardní teritoriální jurisdikce hostitelského státu ve prospěch vysílajícího státu. Viz přílohu k této práci.

6. Implementační smlouvy

Podle materiálu MZV bude ještě třeba uzavřít tzv. implementační smlouvy. Má jít o smlouvy technického charakteru, které nespadají pod čl. 49 Ústavy a sjednávají je buď vláda nebo rezorty (včetně jejich uzavření). Tyto smlouvy nevyžadují souhlas Parlamentu ani ratifikaci prezidentem republiky.

7. Pořadí jednotlivých úkonů

Z dosavadní praxe vyplývá, že nejdříve by byla uzavřena politická smlouva (podle citovaného materiálu Dohoda o protiraketové obraně), dále by byla přijata mezinárodní smlouva o statutu jednotek a poté zákon o podmínkách jejich pobytu (pokud nebude stávající zákon vyhovovat). Teprve poté by Parlament vyslovoval souhlas s přesným počtem vojáků nebo výzbroje, tedy přijímal by souhlas s pobytím ozbrojených sil jiných států na území ČR.

Pořadí těchto úkonů není nijak Ústavou předepsáno a může být kdykoliv změněno.

Všechny popsané úkony kromě zákona o pobytu cizích ozbrojených sil musí být iniciovány vládou. Z toho vyplývá, že pořadí jednotlivých úkonů bude v případě přípravy systému protiraketové obrany primárně určovat vláda. Vláda pravděpodobně nejdříve předloží komorám Parlamentu k souhlasu Dohodu o protiraketové obraně, poté smlouvu ČR – Spojené státy o statutu sil (podle materiálu MZV tzv. bilateralizovanou SOFA), poté bude předložen

na vyslovení souhlasu s pobytím ozbrojených sil cizích států. Důvodem přijetí tohoto nestandardního zákona bylo, že nebyla pro tuto příležitost uzavřena žádná mezinárodní smlouva a „pobyt“ částí ozbrojených sil byl iniciován jednostranně Českou republikou. Aby byl zřejmý statut těchto jednotek, bylo třeba přijmout zákon, který by jej upravil. Vláda pak včlenila přímo do zákona specifikaci jednotek, aby ulehčila jeho přijetí.

příslušný zákon, pokud jej bude třeba, a teprve poté bude předložen komorám návrh na vyslovení souhlasu s pobytem specifikovaných částí ozbrojených sil Spojených států.

Prameny:

Klíma, K. a kol. Komentář k Ústavě a Listině. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. *Kysela, J.* Nad jedním z „bezpečnostních aspektů“ ústavního pořádku ČR: k výkladu a aplikaci čl. 43 Ústavy, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2003, č. 2. *Pavlíček, V. a kol.* Bezpečnost České republiky a potřeba ústavních změn. Praha: UK Právnická fakulta, 2004. *Kysela, J.* Dvoukomorové systémy. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Stenografický zápis k tisku PS č. 105. 4. volební období PS. Návrhy ústavního zákona o referendu o umístění prvků protiraketové obrany, tisky PS č. 42, č. 147, 5. vol. období PS; stanovisko vlády k tisku č. 42. *Z. Jičínský*, Ústavní stop raketové základně, P 5. 2. 2007, *V. Balaš*, Radar změnu Ústavy nevyžaduje, P 21. 2. 2007. *Sládeček, V., Mikule, V., Syllová, J.* Ústava České republiky. Komentář. Praha, C. H. Beck, 2007.

Přílohy související s tématem systému protiraketové obrany:

1. Zákon USA o Národní raketové obraně z r. 1999 (v originále)
2. Příklady jurisdikce států v trestních věcech příslušníků cizích ozbrojených sil (z práce PI)

Příloha č. 1**Zákon USA o Národní raketové obraně z r. 1999**

National Missile Defense Act of 1999

One Hundred Sixth Congress
of the
United States of America
AT THE FIRST SESSION

Begun and held at the City of Washington on Wednesday,
the sixth day of January, one thousand nine hundred and ninety-nine

An Act

To declare it to be the policy of the United States to deploy a national missile defense.

*Be it enacted by the Senate and House of Representatives of the United States of America
in Congress assembled,*

SECTION 1. SHORT TITLE.

This Act may be cited as the 'National Missile Defense Act of 1999'.

SEC. 2. NATIONAL MISSILE DEFENSE POLICY.

It is the policy of the United States to deploy as soon as is technologically possible an effective National Missile Defense system capable of defending the territory of the United States against limited ballistic missile attack (whether accidental, unauthorized, or deliberate) with funding subject to the annual authorization of appropriations and the annual appropriation of funds for National Missile Defense.

SEC. 3. POLICY ON REDUCTION OF RUSSIAN NUCLEAR FORCES.

It is the policy of the United States to seek continued negotiated reductions in Russian nuclear forces.

Speaker of the House of Representatives.

Vice President of the United States and

President of the Senate.

Příloha č. 2

Příklady jurisdikce států v trestních věcech příslušníků cizích ozbrojených sil

Dohody o statusu ozbrojených sil obvykle stanoví pravidla týkající se jurisdikce v trestních věcech – tj. stanoví určitý okruh výjimek ze standardní teritoriální jurisdikce hostitelského státu ve prospěch vysílajícího státu, resp. ve prospěch sdílené jurisdikce obou států. Jako příklad jsou uvedeny *Dohoda o statutu ozbrojených sil USA na území Korejské republiky*⁶ a *Dohoda mezi smluvními stranami Severoatlantické smlouvy o statutu jejich ozbrojených sil*⁷.

a) Dohoda o statutu ozbrojených sil USA na území Korejské republiky:

Tato dohoda stanoví obecný závazek příslušníků ozbrojených sil USA, civilní složky a jejich rodinných příslušníků (dále jen „příslušníků ozbrojených sil USA“) dodržovat vnitrostátní zákony Korejské republiky a zdržet se jakýchkoli politických aktivit na jejím území (čl. VII). Dohoda rovněž stanoví princip sdílené jurisdikce v trestních věcech a stanoví několik výjimek, kde vojenské orgány USA nebo korejské orgány vykonávají výlučnou jurisdikci (čl. XXII):

Sdílená jurisdikce:

- Vojenské orgány USA mají právo vykonávat trestní a disciplinární jurisdikci na území Korejské republiky v souladu s vnitrostátním právem USA, a to ve vztahu k příslušníkům ozbrojených sil USA,
- Orgány Korejské republiky mají právo vykonávat jurisdikci v trestních věcech, pokud jde o činy spáchané na území Korejské republiky, které jsou trestné podle vnitrostátního práva Korejské republiky, a to ve vztahu k příslušníkům ozbrojených sil USA.

Výlučná jurisdikce:

- Vojenské orgány USA vykonávají výlučnou jurisdikci v trestních věcech, pokud jde o činy, které nejsou trestné podle vnitrostátního práva Korejské republiky, ale které jsou trestné podle vnitrostátního práva USA (včetně trestných činů ohrožujících národní bezpečnost⁸), a to ve vztahu k příslušníkům ozbrojených sil USA,
- Orgány Korejské republiky vykonávají výlučnou jurisdikci v trestních věcech, pokud jde o činy, které nejsou trestné podle vnitrostátního práva USA, ale které jsou trestné podle vnitrostátního práva Korejské republiky (včetně trestných činů ohrožujících národní bezpečnost), a to ve vztahu k příslušníkům ozbrojených sil USA,
- V žádném případě nesmí USA vykonávat jurisdikci v trestních věcech nad osobou, která je občanem Korejské republiky nebo která na území Korejské republiky má obvyklé místo svého bydliště, ledaže je taková osoba členem ozbrojených sil USA.

Sdílená jurisdikce – primární a sekundární jurisdikce:

⁶ Agreement under Article IV of the mutual defense treaty between the United States of America and the Republic of Korea, regarding facilities and areas and the status of United States Armed Forces in the Republic of Korea, 9.7. 1966 (Seoul). Web: <http://www.shaps.hawaii.edu/security/us/sofa1966_1991.html>.

⁷ Dohoda mezi smluvními stranami Severoatlantické smlouvy o statutu jejich ozbrojených sil, publikovaná pod č. 1/2002 Sb. m.s.

⁸ Za trestný čin ohrožující národní bezpečnost se v souladu s čl. XXII písm c) považuje trestný čin vlastizrady, sabotáže, špionáže nebo vyzrazení utajované skutečnosti.

V případech, kde platí pravidlo sdílené jurisdikce v trestních věcech, pak Dohoda stanoví, která ze dvou smluvních stran vykonává tzv. primární jurisdikci (které se může zříct ve prospěch druhého státu):

- USA: v případě trestného činu, kde USA a Korejská republika sdílí jurisdikci v trestních věcech, pak vojenské orgány USA vykonávají primární jurisdikci, pokud byl trestný čin spáchán příslušníkem ozbrojených sil USA a
 - pokud trestný čin směřoval pouze proti osobě nebo majetku osoby, která je rovněž příslušníkem ozbrojených sil USA,
 - pokud došlo ke spáchání trestného činu v rámci výkonu služby, ať už jednáním nebo opomenutím jednat,
- Korea: ve všech ostatních případech vykonávají primární jurisdikci v trestních věcech orgány Korejské republiky.

Spolupráce orgánů, sdílení informací, zásada ne bis in idem:

- *Zatčení podezřelého:* vojenské orgány USA a orgány Korejské republiky spolupracují při snaze zatknout příslušníka ozbrojených sil USA na území Korejské republiky a předají zadrženou osobu příslušným orgánům, které vykonávají jurisdikci v dané trestní věci v souladu s Dohodou.
- *Informace o zatčení:* orgány Korejské republiky neprodleně informují vojenské orgány USA o zatčení příslušníka ozbrojených sil USA. Vojenské orgány USA neprodleně informují orgány Korejské republiky v případě zatčení příslušníka ozbrojených sil USA, pokud Dohoda stanoví primární jurisdikci Korejské republiky pro daný případ.
- *Vazba nebo dohled nad podezřelým před vynesením pravomocného rozsudku:* pokud Korejská republika vykonává jurisdikci v daném případě a obžalovaný je v rukou vojenských orgánů USA, zůstane obžalovaný v jejich rukou až do konečného vynesení pravomocného rozsudku příslušným korejským soudem, přičemž vojenské orgány umožní přístup korejských orgánů k obžalovanému ve vyšetřovací i soudní fázi trestního řízení. Pokud je obžalovaný v rukou orgánů Korejské republiky, může požádat o předání do rukou vojenských orgánů USA do vynesení pravomocného rozsudku korejským soudem. Vojenské orgány USA zohlední jakoukoli zvláštní žádost orgánů Korejské republiky o předání obžalovaného do jejich rukou ještě před vynesením pravomocného rozsudku. V případě podezření ze spáchání trestného činu proti národní bezpečnosti Korejské republiky bude obžalovaný vždy předán do rukou orgánů Korejské republiky.
- *Spolupráce při vyšetřování:* vojenské orgány USA a orgány Korejské republiky spolupracují při vyšetřování trestné činnosti spáchané příslušníkem ozbrojených sil USA na území Korejské republiky.
- *Informace o vyneseném rozsudku:* vojenské orgány USA a orgány Korejské republiky sdílí informace o vynesených pravomocných rozsudcích v případech sdílené jurisdikce.
- *Zákaz trestu smrti na území Korejské republiky:* trest smrti nebude vykonán na území Korejské republiky pokud vnitrostátní právo Korejské republiky takovýto trest nepřipouští.
- *Předání odsouzeného za účelem výkonu trestu:* orgány Korejské republiky zohlední žádost vojenských orgánů USA o předání odsouzené osoby do rukou korejských orgánů za účelem výkonu trestu, pokud byla tato osoba odsouzena vojenským soudem USA za trestný čin spáchaný na území Korejské republiky. Orgány Korejské republiky rovněž zohlední žádost vojenských orgánů USA o převzetí odsouzené osoby za účelem výkonu trestu, pokud byl trest pravomocně uložen korejským soudem. Vyhoví-li takovéto žádosti, pak USA zajistí výkon celého trestu ve vhodném zařízení, ledaže orgány Korejské republiky schválí předčasné ukončení trestu.

- *Zásada ne bis in idem*: vynesení pravomocného rozsudku brání jakémukoli trestnímu stíhání za stejné jednání druhou smluvní stranou – a to i v případě osvobozujícího rozsudku, resp. následnému udělení milosti, kterým byl trest zkrácen. Tím není dotčeno právo vojenských orgánů USA disciplinárně potrestat člena ozbrojených sil za porušení disciplinárních pravidel i v případě, že tato osoba byla již za stejný čin souzena korejským soudem.

b) Dohoda mezi smluvními stranami Severoatlantické smlouvy o statutu jejich ozbrojených sil:

Obdobná ustanovení jako dohoda mezi USA a Korejskou republikou obsahuje i tato dohoda, která je závazná i pro Českou republiku v rámci NATO:

„Čl.VII

1. Na základě ustanovení tohoto článku

a. vojenské orgány vysílajícího státu budou oprávněny vykonávat na území přijímajícího státu veškerou trestní a disciplinární jurisdikci, kterou jim přiznává právo vysílajícího státu, vůči všem osobám podléhajícím vojenským předpisům tohoto státu;

b. orgány přijímajícího státu budou oprávněny vykonávat jurisdikci nad příslušníky ozbrojených sil či civilní složky a nad závislými osobami, pokud jde o delikty spáchané na území přijímajícího státu, které jsou trestné podle práva tohoto státu.

2.

a. Vojenské orgány vysílajícího státu budou oprávněny vykonávat výlučnou jurisdikci nad osobami, které podléhají vojenským předpisům, pokud jde o delikty, včetně deliktů týkajících se bezpečnosti tohoto státu, trestných podle práva vysílajícího státu, nikoliv však podle práva přijímajícího státu.

b. Orgány přijímajícího státu budou oprávněny vykonávat výlučnou jurisdikci nad příslušníky ozbrojených sil nebo civilní složky a nad osobami na nich závislými ve vztahu k deliktům, včetně deliktů týkajících se bezpečnosti tohoto státu, které jsou trestné podle jeho práva, nikoliv však podle práva vysílajícího státu.

c. Pro účely tohoto odstavce a odstavce 3 tohoto článku delikt proti bezpečnosti státu zahrnuje:

(i) vlastizrada;

(ii) sabotáž, špionáž či porušení jakéhokoliv zákona týkajícího se ochrany utajovaných skutečností tohoto státu nebo utajovaných skutečností vztahujících se k národní obraně státu.

3. V případech kolize práva k výkonu jurisdikce platí následující pravidla:

a. Vojenské orgány vysílajícího státu mají přednostní právo k výkonu jurisdikce nad příslušníkem ozbrojených sil či civilní složky, pokud jde o

(i) delikty výlučně proti majetku či bezpečnosti tohoto státu nebo delikty výlučně proti osobě či majetku jiného příslušníka ozbrojených sil nebo civilní složky tohoto státu nebo osobě závislé;

(ii) delikty plynoucí z jednání či opomenutí při výkonu služebních povinností.

b. V případě jakéhokoliv jiného deliktu mají přednostní právo k výkonu jurisdikce orgány přijímajícího státu.

c. Rozhodne-li se stát, který má přednostní právo, nevykonat jurisdikci, uvědomí o tom co nejdříve orgány druhého státu. Orgány státu, který má přednostní právo, zváží vstřícným způsobem žádost orgánů druhého státu o vzdání se tohoto práva v případech, kdy tento druhý stát přisuzuje takovému zřeknutí se práva zvláštní důležitost.

4. Z předchozích ustanovení tohoto článku nevyplývá pro vojenské orgány vysílajícího státu právo k výkonu jurisdikce nad osobami, které jsou státními příslušníky přijímajícího státu, nebo nad osobami s trvalým pobytem na jeho území, pokud nejsou příslušníky ozbrojených sil vysílajícího státu.

5.

a. Orgány přijímajícího a vysílajícího státu si budou navzájem pomáhat při zatýkání příslušníků ozbrojených sil či civilní složky nebo závislých osob na území přijímajícího státu a při jejich předávání orgánu, kterému přísluší výkon jurisdikce v souladu s výše uvedenými ustanoveními.

b. Orgány přijímajícího státu okamžitě uvědomí vojenské orgány vysílajícího státu o zatčení kteréhokoliv příslušníka ozbrojených sil či civilní složky nebo závislé osoby.

c. Je-li obviněný, který je příslušníkem ozbrojených sil nebo civilní složky, v rukou vysílajícího státu a výkon jurisdikce nad ním přísluší státu přijímajícímu, potrvá vazba vysílajícího státu až do doby, než bude obžalován přijímajícím státem.

6.

a. Orgány přijímajícího a vysílajícího státu si budou navzájem pomáhat při provádění celého nezbytného vyšetřování deliktů a při shromažďování a předkládání důkazů, včetně jejich zajišťování, a v odůvodněných případech při předávání předmětů spojených s deliktem. Předání takových předmětů může být podmíněno jejich navrácením ve lhůtě stanovené orgánem, který je poskytl.

b. Orgány smluvních stran se navzájem uvědomí o způsobu vyřízení všech případů, u kterých dochází ke kolizi práva k výkonu jurisdikce.

7.

a. Trest smrti nesmí být orgány vysílajícího státu vykonán v přijímajícím státu, jestliže v podobných případech právní řád přijímajícího státu takový trest nestanoví.

b. Orgány přijímajícího státu vstřícným způsobem zváží žádost orgánů vysílajícího státu o pomoc při výkonu trestu odnětí svobody vyneseno orgány vysílajícího státu v souladu s ustanoveními tohoto článku na území přijímajícího státu.

8. Bylo-li proti obžalovanému orgány jedné smluvní strany vedeno trestní řízení v souladu s ustanoveními tohoto článku a byl-li obžalovaný zproštěn viny nebo byl-li odsouzen a odpykává si, či si již odpykal trest nebo byl-li mu trest prominut, nemůže být znovu souzen pro tentýž delikt na tomtéž území orgány jiné smluvní strany. Ovšem žádná ustanovení tohoto odstavce nebrání vojenským orgánům vysílajícího státu vést soudní řízení proti příslušníkovi jeho ozbrojených sil za jakékoliv porušení disciplinárních pravidel plynoucích z jednání či

opomenutí, které zakládá skutkovou podstatu deliktu, za který byl souzen orgány jiné smluvní strany.

9. Kdykoliv je příslušník ozbrojených sil či civilní složky nebo závislá osoba soudně stíhán v rámci jurisdikce přijímajícího státu, má nárok:

- a. na bezodkladné a rychlé soudní řízení;
- b. být před zahájením soudního řízení informován o konkrétním obvinění či obviněních vznesených proti němu;
- c. být konfrontován se svědky svědčícími proti němu;
- d. na povinné předvolání svědků v jeho prospěch, spadají-li tito do jurisdikce přijímajícího státu;
- e. mít na svou obhajobu právního zástupce dle vlastního výběru nebo bezplatného či přiděleného právního zástupce za podmínek platných v době pobytu na území přijímajícího státu;
- f. mít k službám kvalifikovaného tlumočnicka, považuje-li to za nutné; a
- g. být ve spojení se zástupcem vlády vysílajícího státu, a dovoluje-li to soudní řád, má nárok na přítomnost tohoto zástupce u soudního řízení.